

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

ԼՂ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1964

Մայիս

Թիւ 5

ԱԶԳԷՆ ԾԱՌԱՅՈՒՄԻ ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԸ ԱՅՆԵԻ ԿԱՄՕՔՆ
ԱԶԳԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԴԵՏ ԵՒ ԿԹՂԿՍԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԾԱՅՐԱԳ ՌՅՆ
 ՊԱՏՐԻԱՐԷ ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՌՈՅ ԱՐԱՐՏԵԱՆ ՎՈՎԵ-
 ԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՈՅ ՍՐԲՈՅ ԼԶՄԻՎՃՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՍԱՆՆԵՐԻ ՍՐԲՈՅ ՈՂՋՈՐՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
 ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻՂԻԿՈՅ Տ. Տ. ԽՈՐԵՆԱՅ ԱՌԱՋՆՈՅ,
 ՊԱՏՐԻԱՐԷԻՆ ՀԱՅՈՑ ՍՐԲՈՅ ԵՐՈՒՍԱԿԵՄԱՅ Տ. ՆԴԻՇԷԻ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ,
 ՊԱՏՐԻԱՐԷԻՆ ՀԱՅՈՑ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍՈՅ Տ. ՇՆՈՐՀԲԱՅ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ,
 ՀԱՄՐՈՒՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ. ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ, ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՅ, ՔԱՀԱՆԱՅԻՅ ԵՒ ՍԱՐԿԱՒԱԳԱՅ,
 ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԻՈՅ
 ԵՒ ՊԵՇՏՈՆԷԻՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՅ ՍՐԲՈՅ
 ԵՒ ՍԻՐԵՅՆԱԼ ՀԱՄԱՅՆ ՀԱՌԱՏԱՅՆԱԼ ԺՈՂՈՎՐԻՅԱՆ ՀԱՅՈՑ

«Ի վախճանել առն արդարոյ, ոչ կորնչի յոյս» :
(ԱՌԱՅԲ ԺԱ 7)

Հայոց հինաւուրց աշխարհէն, եկեր ու անցեր էին օրերը ձմրան։ Արա-
րատի յաւերժական նայուածքի տակ, Հայաստանի Մայր Հողը ծածկուեր էր
կրկին ծիլ ու կանաչով, ծաղիկ զօրղերով։ Հայ շինականը, աչքերը լեցուն
կեանքի երազով, իր պապերու արտն ու այդին կը բանար, զոհութեան աղօթքը
չթնեւրուն առ բարձրեալն Աստուած, կրբ Ս. Էջմիածնի կամարներուն տակ,
խաղաղ, անվրդով, Իր աչքերը կը փակէր Հայրապետը Հայոց՝ Գէորգ Զ
Նոր-Նախիջևանցին։

Գարնան պայծառ առաւօտ մըն էր՝ 1954 մայիս 9-ը։

Երախտագէտ Հայ Եկեղեցին և հայ ժողովուրդը ծանր սուգի դրօշ պար-
գեցին ու փառքով, աղօթքով, Մայր Հողին յանձնեցին յոգնած մարմինը մեծ
Հայրապետին։

Այդ օրէն անցեր են արդէն տասը տարիներ։

Տարիները բազում յիշատակներ կը տանին իրենց հետ, յանձնելու
համար զանոնք զիրկը զօրշ մոռացութեան։ Բայց կան յիշատակներ, որոնք
անցնող տարիները առաւել կը լուսաւորեն, առաւել կ'արժեւորեն ու կեանքի
կը կոչեն։ Ժամանակը ինքն է իրաւ դատաւորը մարդոց կեանքին, անոնց
գործերուն։ Աստուածային նախախնամութիւնը, պատմութեան դատաստանով,
արդարութիւն կը գործէ։

Յիշատակը Գէորգ Զ Կաթողիկոսին այդպէս ահա կը ներկայանայ այսօր,
մեր զիտակցութեան առաջ։

Անձնաւորութիւն մը, հոգիով ու մարմնով առողջ, ամրակուռ, Հայոց
աշխարհի լեռներուն նման։ Նկարագիր մը հզօր ու ազնիւ, խոր զգացումովը
մարդկային բարոյականի բարձր արժէքներուն։ Հաւատաւոր, աներբ հոգի և
քաջ Հովուապետ, աւելի քան վաթսուն տարիներու հաւատարիմ ծառայու-
թեամբ։ Ուխտեալ զինուոր և սիւն Եկեղեցւոյ, և արթուն լուսարար Ս. Էջ-
միածնի։ Ճարտար նաւապետ փոթորիկներու պահուն, անվնաս և անախճաւ իր
ժողովուրդին զէպի նաւահանգիստը խաղաղ ափերու։ Պաշտպան հայրենեաց,
խիզախ, աննահանջ, հայկական հոգիի մարմնացած վահան։ Հայրենասէր՝ իր
ամբողջ էութեամբ, բովանդակ իր կեանքով, մտածումներու և տեսիլքներու իր
ամբողջ աշխարհով, իր կենդանի գործով։

Ահա ան, երիտասարդ վարդապետ, մէկ ձեռքին մէջ բռնած խաչը
Քրիստոսի, միւսին՝ զիրքը հայոց պատմութեան, աւելի քան քսան տարիներ
կրթական մշակ, հմուտ քարոզիչ և կազմակերպիչ հոգևոր կեանքի, իր ծննդա-
վայր Նոր-Նախիջևանի մէջ։

Կուգան սակայն մռայլ ու ծանր օրեր։ Համաշխարհային առաջին պա-
տերազմն է բռնկած։ Արեւմտեան Հայաստանի մէջ կը նահատակուի ժողովուրդ

մը ամբողջ: Տեղահանութիւն, սով, արիւն և մահ: Սպանդի ճիրաններէն հրաշքով փրկուած, անվերջ կտրաւաններ թշուառ հայերու, կը թափուին Արաքսի ափին:

Նորաստակ Գէորգ եպիսկոպոս, հուժկու ձեռքերով և հայ մարդու արի իր սրտով, կանգնած է ամուրձ գաղթականներու փրկութեան զործի առաջին զօններուն վրայ, կատարելով իր պարտքը իբրև անձնդիր ու բարի Հովիւ և հարգատ զաւակը հայ ժողովուրդին:

Պատերազմէն յետոյ դժուար տարիներ, ալեկոծումներ, հերոսական ճիգեր՝ բուժելու համար վէրքերը հայոց վիրաւոր ազգին և վերաշինելու քանդուած կտուրը հայ հայրենիքին: Բայց շուտով ահա խաղաղութիւն և նոր վերածնունդ, երջանիկ կեանքի պայծառ լուսաբաց: Գէորգ եպիսկոպոս, զաւազանք ձեռքին, բազում տարիներ իր ուժերը ի սպաս կը դնէ Հայ Եկեղեցւոյ ամրապնդման զործին, Վրաստան, Հայաստան և Ս. Էջմիածին: Աստուծոյ խօսքը կը քարոզէ ան իր ժողովուրդին, կը լուսաւորէ, լոյս կը ներշնչէ ու կը մխիթարէ:

Մայր Աթոռ է ան իբրև Տեղակալ Կաթողիկոսի, երբ կը բռնկի նոր պատերազմ մը համաշխարհային:

Հայ ժողովուրդը ամբողջ, մէկ մարդու նման, ոտքի է կանգնած, ազատասենչ եղբայրական ժողովուրդներու կողքին, միելու համար հայրենական սրբազան կոիւ, խաւար ու դաժան չար ուժերու դէմ:

Հանգուցեալ Հայրապետը ներկայ է կրակի դիմաց, հայրենեաց պաշտպան հայ ժողովուրդի զաւակներուն հետ: Չեն մոռցուիր երբեք կոչերն իր մարտի, բարոյներն իր հուր և իր ծաւալած կազմակերպչական զործը հսկայական, զինուորագրելու համար Հայաստանի և Սփիւռքի բոլոր հայերը: Սասունցի Խալիթի անունը կըրօյ հրասայլերու շարասիւնները ընծաներն են Հայոց Հայրապետին, հայրենական փառապանծ յաղթանակին համար, օժանդակութեամբը նոյնքան հայրենասէր Գարեգին Ա. Հայրապետին Տանն Կիլիկիոյ, որ Սարգստաբաղէն յետոյ, անգամ մը ևս իր անունը կ'արձանագրէր մեր ազգի պատմութեան զրքի մէջ ոսկի տառերով:

Եւ երբ հորիզոնէ հորիզոն, մեծ յաղթութեան շեփոնները կը հնչէին, Գէորգ արքեպիսկոպոս, 1945-ի զարնան օրերուն, կ'օծուէր Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, ողորմութեամբն Աստուծոյ և կամքովը ազգին:

Հայոց հին երկրի վրայ կ'իջնէր նոր առաւօտ և կը բացուէր հայրենաշէն կեանքի լուսեղէն ճամբայ:

Նոր կեանքի կը կոչուէր նաև Հայ Եկեղեցին:

Երբունազարդ Հայրապետը Հայոց, ժամանակներու, պատերազմներու տւերներէն յետոյ, Ս. Էջմիածնի կամարներուն տակ, կը ստեղծէր ամէն բան զրեթէ ոչինչէն:

Մեծ հայրենասէրը եղաւ նաեւ մեծ Հայրապետ:

Վերակազմեց միաբանութիւնը մեր Մայր Աթոռի, բացաւ զուոնքը Հոգևոր ճեմարանին, հիմնեց «Էջմիածին» ամսագիրը, բարեկարգեց ու կազմաւորեց ներքին թեմերը, և բնականոն ու սերտ զործակցութեան կապեր հաստատեց մեր նուիրապետական Աթոռներուն և արտասահմանի մեր թեմերուն հետ:

Գէորգ Զ. Կաթողիկոս, իր հոգևոր բարձր հեղինակութեան ներքեւ, անխռով պահպանեց հոգևոր միութիւնը Հայ եկեղեցւոյ և միասնութիւնը հայ ժողովուրդին: Զի այդ է պատգամը հայոց պատմութեան և կամքն Աստուծոյ, որուն Միածին Որդին Հայաստան իջաւ և այնտեղ հաստատեց Սրբութիւն Սրբոցը ամենայն Հայոց:

Հոգեւոյս Հայրապետը եղաւ ու մնաց մինչև իր կեանքի վերջը՝ նաեւ մեծ աղօթող մը և պայքարող մը վասն խաղաղութեան համայն աշխարհի: Իր հեղինակաւոր խօսքը, իր արդար ձայնը տեսալէս հնչեցին հզօր Էջմիածնի սուրբ բարձունքներէն:

Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի կեանքն ու զործը մարմնացումն իսկ են աստուածային խաղաղարար կամքին ու հայոց պատմութեան հարազատ ոգիին:

Ահա վաստակը Հայոց Հայրապետին, որուն մահուան տասներորդ տարելիցը կը կատարենք մենք այսօր:

Ով զիտէ իր կեանքն ու իր զործը ընծայաբերել իր Մայր ժողովուրդին, իր Մայր Հայրենիքին, ով կը տեսնէ յստակ, կեանքը ակեղծող հոսանքներուն մէջէն, ազգի ու Մայր երկրի յաւիտենական շահերու ուղին, ան կը մնայ ճշմարտապէս մեծ և յիշատակութեան արժանի պատմութեան զրքին մէջ:

Կը տօնենք Գէորգ Զ. Հայրապետի յիշատակը, իբրեւ Հայ եկեղեցւոյ ու հայ ժողովուրդի յաղթանակի օր: Կը տօնենք ուրախ, հպարտ սրտերով, որ Տէրը մեր եկեղեցիին պարգևեր էր Հովուապետ մը մեծ, նման երանեալ հայրապետներուն, որոնք պայծառ հետք են թողած Հայոց աշխարհի երկնակամարին վրայ:

Տասը տարի յետոյ, հինաւուրց մեր երկրի վրայ, կրկին իջած է զարունը կեանքին: Նոյն Արարատի յաւերժական նայուածքին ներքեւ, Մայր Հոգն Հայաստանի զարթնած է կրկին, ու ծածկուած ծիլ ու կանաչով, վառ ծաղիկներով: Հայ շինականը նոյն երազներով, նոյն երգն իր շրթներուն, իր պապենական արտը կը հերկէ, երբ Ս. Էջմիածնի լոյս կամարներէն աղօթք կը բարձրանայ դէպի երկինքը բարի՜ վասն խաղաղութեան հոգւոյն հանդուցեալ մեծագործ Հայրապետին մերոյ՝ Տ. Տ. Գէորգայ Զ. Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց:

Երանաշնորհ Հայրապետի հոգին, կեանքի միւս ասիւն, կը հանդիմ խաղաղ, կը հանգչի երջանիկ, ու կ'ողբնչէ մեզ և պատգամ կու տայ բոլոր հայերուս՝ ապրիլ անբաժան, սիրով միաբան, ամուր պահպանել լոյս հաւատքը մեր քրիստոնէական, ամբողջ, անխռով ու ծաղկեալ պահել Ս. եկեղեցին, շէն, անշարժ

պահել համայն հայուժեան հոգևոր կեդրոն Ս. Էջմիածինը մեր, և բոլորուիլ սիրով, հաւատարմութեամբ, վերածնած Մայր Հայաստանի սուրբ հողի վրայ, կերտելու համար լուսավորյալ ազադան հայ ժողովուրդին:

Այսու Մեր կոնգակաւ կը հրահանգենք, որ լուսաբնակ Գէորգ Զ Կաթողիկոսի մահուան տասներորդ տարելիցին առթիւ, Հայաստանեայց բոլոր եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօններ կատարուին կիրակի, մայիս 10-ին:

«Երանի մեռելոցն, որք ի Տէր ննջեցին, զի գործք իւրեանց չոգան զնեք խոցա» (Յայտնթ. ԺԴ 13)

Ողջոյն և փառք Գէորգ Զ մեծ Հայրապետի լոյս յիշատակին:

Ողջոյն և փառք Հայ Առաքելական Ս. Եկեղեցիին և հայ հաւատացեալ համայն ժողովուրդին:

Ամէն:

Տուաւ Կոնգակա 1-9-ն մայիսի
1964 Փրկական ամի,
և ի տումարիս Հայոց ՌՆԺԳ,
ի մայրավանս Սրբոյ Էջմիածնի:
Հմբ. 487

Արամ Բեկ
ՄԵՐԻՔԱՆԻՆ, ՊԵՏՐՈՎԱԿ ԵՒ ԿԵՐՈՂԻՆԻՍ
ԱՄԵՆԱՅՐ, ՀԵՐԵՐՑ

